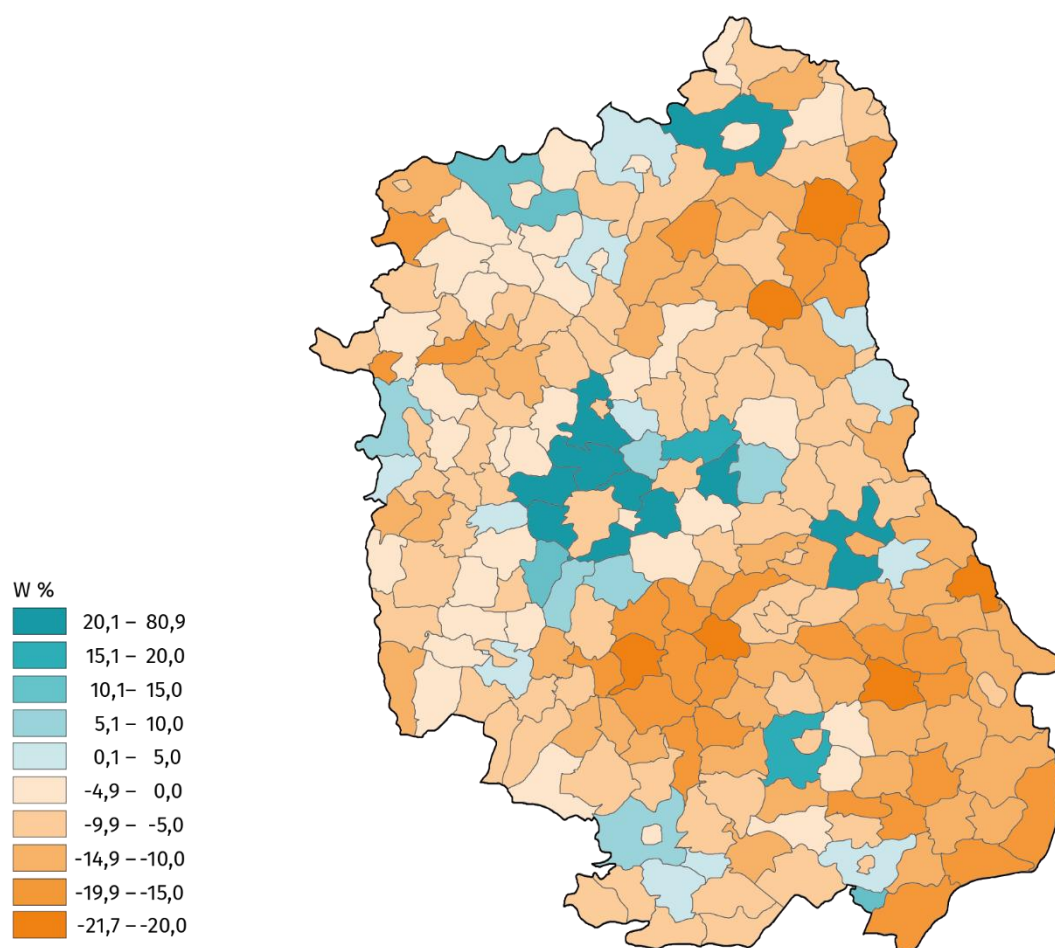

Procesy demograficzne w województwie lubelskim w latach 1995-2019 oraz w perspektywie do 2040 r.

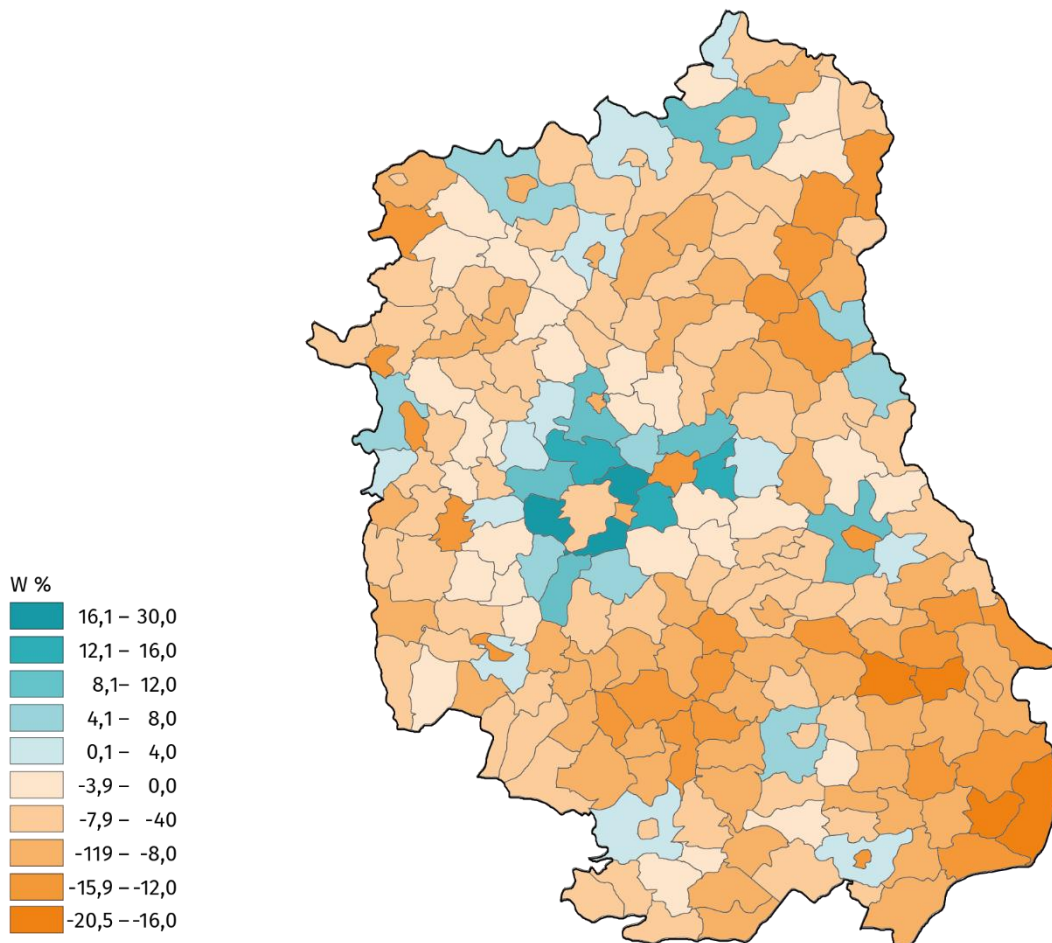
Województwo lubelskie należy do obszarów depopulacyjnych. Liczba ludności województwa z roku na rok systematycznie maleje. Jest to wynikiem utrzymującego się stale ujemnego salda migracji, które występuje od połowy lat dziewięćdziesiątych XX wieku oraz ujemnego przyrostu naturalnego od końca lat dziewięćdziesiątych (mapa 1.). Z opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny w Warszawie „Prognozy ludności na lata 2014-2050” wynika, że tendencja ta będzie się nadal utrzymywała (mapa 2.).

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w latach 2000–2019

Według danych szacunkowych w końcu grudnia 2019 r. w województwie lubelskim mieszkało 2108,3 tys. osób, co stanowiło 5,5% ogółu ludności Polski. Pod względem liczby mieszkańców województwo lubelskie zajmowało 9. miejsce w kraju. W porównaniu z 1995 r. liczba ludności w województwie zmniejszyła się o 136,4 tys. osób. W miastach odnotowano mniejszy ubytek ludności (o 51,0 tys. - 4,9%), niż na wsi (o 85,4 tys. - 7,0%). Współczynnik przyrostu/ubytku rzeczywistego ludności określający liczbę, o jaką zmieniła się w wyniku przyrostu naturalnego i migracji liczba ludności na każdy 1000 osób w 2018 r. wyniósł minus 4,43‰ wobec minus 0,19‰ w 1996 r.

Mapa 2. Zmiana liczby ludności w latach 2017–2030 (prognoza)

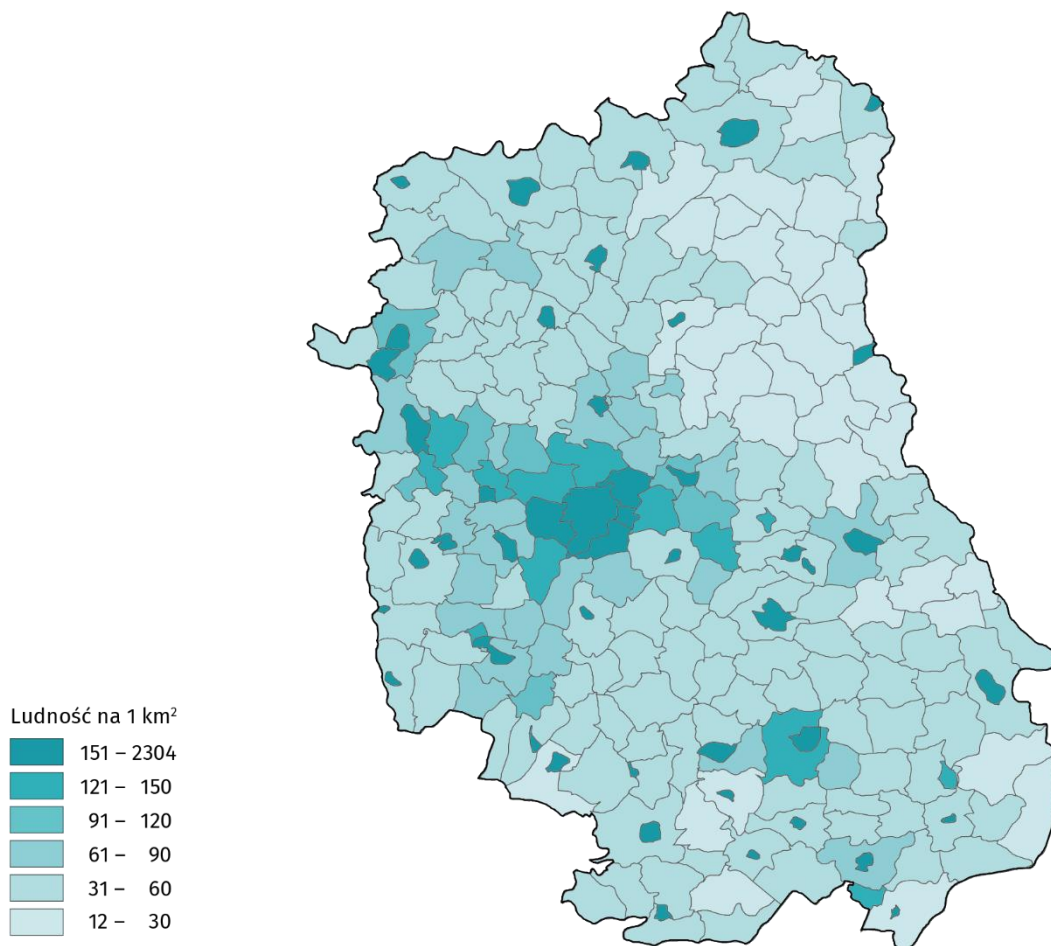

W porównaniu z 1995 r. stan ludności w województwie lubelskim zmniejszył się w większości powiatów i gmin. Wzrost liczby mieszkańców odnotowano tylko w 3 powiatach. Są to powiaty: lubelski (wzrost o 15,9% - 21,3 tys. osób), Biała Podlaska (1,3% - 0,7 tys.) i łączyński (0,5% - 0,3 tys.). Największy przyrost w powiecie lubelskim wystąpił w gminie Głusk (o 96,8%), następnie w gminie Wólka (o 91,1%), Konopnica (o 42,2%), Jastków (35,1%) i Niemce (o 34,6%).

W powiecie łączyńskim w gminie Łęczna na obszarze wiejskim (o 32,7%), następnie w gminie Puchaczów (19,5%) i Ludwin (14,2%). Główną przyczyną wzrostu liczby mieszkańców w powiecie lubelskim i łączyńskim był dalszy rozwój ośrodków podmiejskich skupionych wokół Lublina i łączyńskiej będący wynikiem migracji mieszkańców miasta na tereny podmiejskie, a w Białej Podlaskiej w wyniku dodatniego przyrostu naturalnego. Największy procentowy ubytek ludności w województwie lubelskim odnotowano w powiecie krasnostawskim (o 24,1% - 20,1 tys. osób w tym 7,4 tys. osób w wyniku zmian w podziale administracyjnym – w 2006 r. gmina Rejowiec przeszła do powiatu chełmskiego), następnie w hrubieszowskim (18,4% - 14,2 tys. osób) i ryckim (12,8% - 8,2 tys.). W wymienionych powiatach liczba ludności zmalała we wszystkich gminach. W powiecie krasnostawskim największy ubytek mieszkańców spowodowany naturalnym ubytkiem ludności i ujemnym saldem migracji odnotowano w gminach: Gorzków (o 27,4%), Kraśniczyn (o 26,2%) i Rudnik (o 24,4%), natomiast w powiecie hrubieszowskim w gminach: Trzeszczany (24,8%), Dołhobyczów (23,7%) i Uchanie (22,5%), zaś w powiecie ryckim w gminie Ułęż (24,1%) i Stężyca (21,5%).

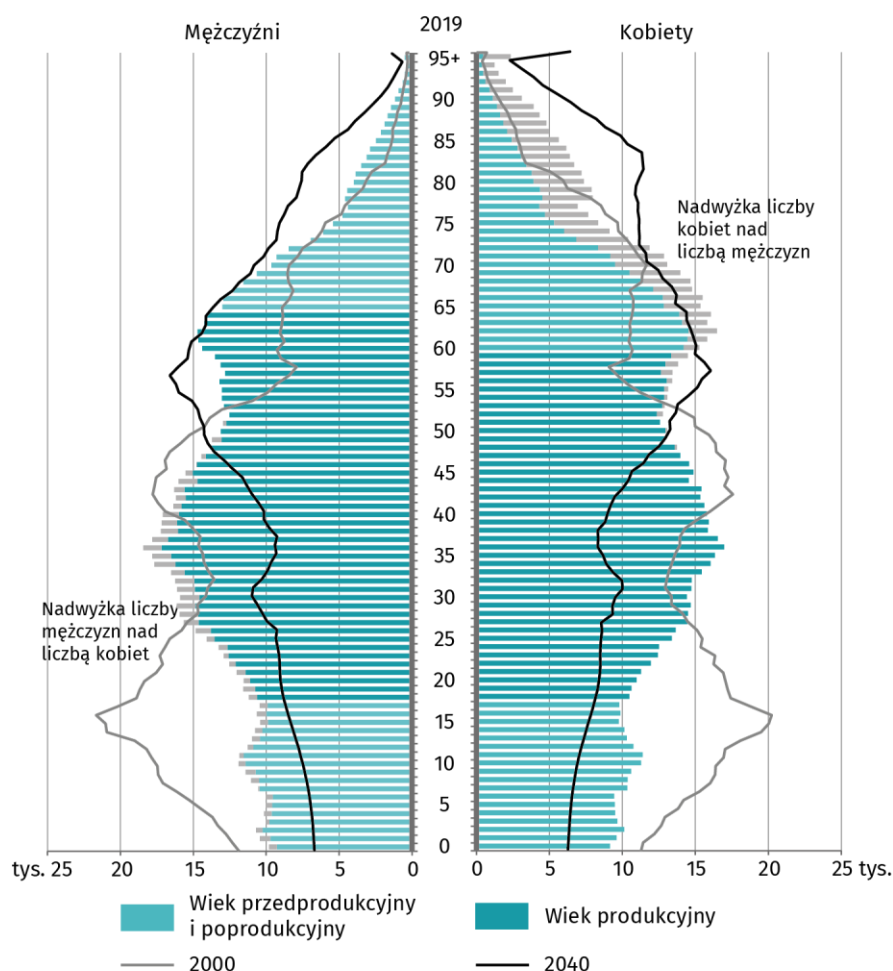
Zmiany w liczbie ludności nie wpłynęły znacząco na gęstość zaludnienia. Na 1 km² przypadają średnio 84 osoby, przy czym w miastach 961 osób, a na wsi 47 osób. W 1995 r. na 1 km² przypadają 89 osób, w miastach 1107 osób, a na wsi 50 osób (mapa 3.).

Mapa 3. Gęstość zaludnienia w 2019 r.

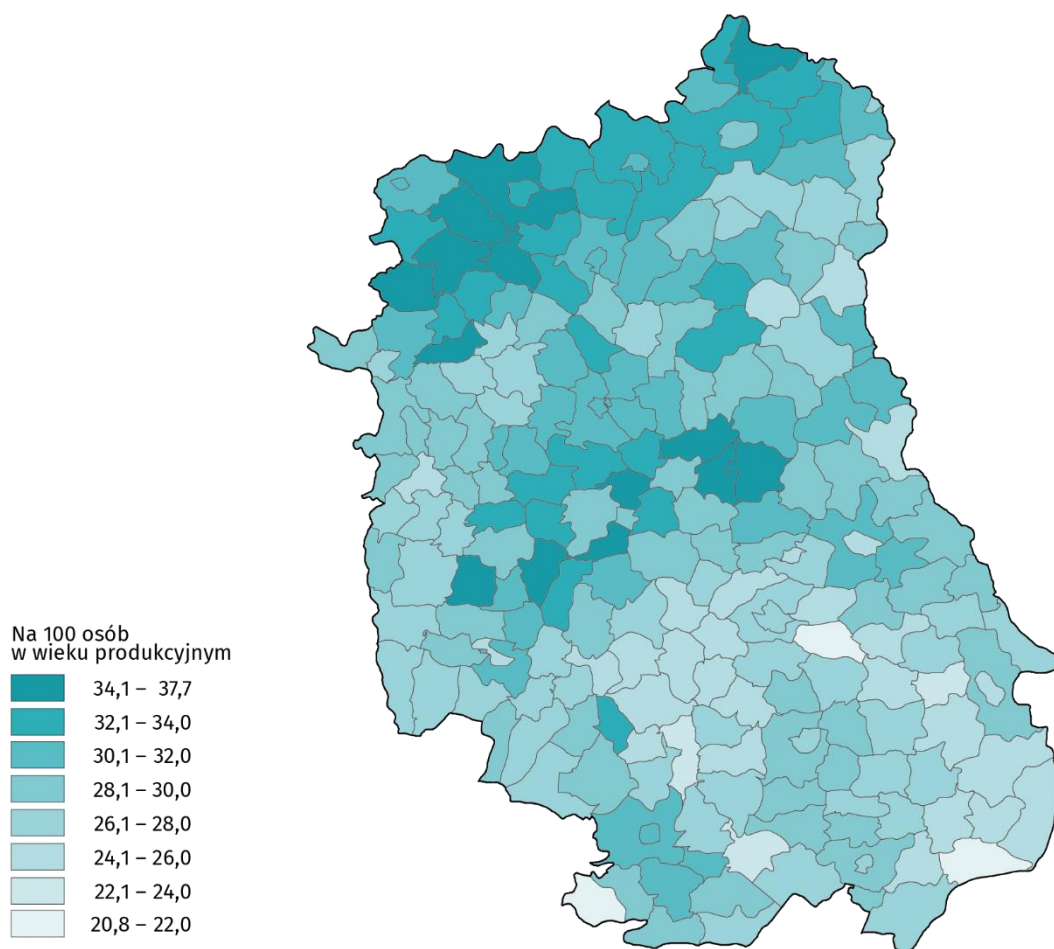
Wskaźnik urbanizacji dla województwa lubelskiego kształtuje się na poziomie niższym niż średnia jego wartość w kraju. W 48 miastach województwa zamieszkiwało 46,5% ogółu ludności, podczas gdy w kraju ludność miast stanowiła 60,0% ogółu populacji. Biorąc pod uwagę udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności województwo lubelskie uplasowało się na 14. pozycji w kraju. W 1995 r. w 39 miastach województwa zamieszkiwało 45,9% ogółu ludności. Z analizy danych dotyczących stanu ludności w poszczególnych miastach województwa lubelskiego wynika, że w okresie od 1995 do 2019 r. najbardziej wyludnił się Kazimierz Dolny (liczba mieszkańców zmalała o 36,1%), następnie Nałęczów (o 25,6%), Poniatowa (16,6%) i Zwierzyniec (16,3%). Natomiast przyrost liczby ludności odnotowano w Krasnobrodzie (o 6,9%) i Białej Podlaskiej (o 1,3%). W 2019 r. najliczniejszym pod względem liczby ludności powiatem był Lublin liczący 339,8 tys. mieszkańców, następnie powiat lubelski – 155,6 tys. i puławski – 113,2 tys. Najmniej licznym powiatem był powiat parczewski z 34,7 tys. mieszkańców, następnie włodawski – 38,4 tys. i janowski – 45,7 tys.

Wykres 1. Ludność według płci i wieku

Struktura ludności według płci w województwie lubelskim w omawianym okresie nie zmieniła się znacząco. W 2019 r. w województwie lubelskim kobiety stanowiły 51,5% ogółu ludności województwa wobec 51,2% w 1995 r. Na 100 mężczyzn przypadają średnio 106 kobiet. W miastach przewaga liczebna kobiet była większa niż na wsi, na 100 mężczyzn przypadają 112 kobiet wobec 101 na terenach wiejskich. W 1995 r. na 100 mężczyzn przypadają 105 kobiet – w miastach – 110, na wsi – 102. Natomiast struktura ludności według wieku zmienia się z roku na rok (wykres 1.). Systematycznie maleje liczba dzieci i młodzieży, a równocześnie wzrasta liczba ludności w starszych rocznikach (powyżej 65 lat). Oznacza to, że w województwie lubelskim podobnie jak w kraju trwa proces starzenia się społeczeństwa. Główną przyczyną tych zmian jest przesuwanie się w czasie „roczników wyżów i niżów demograficznych”, a także obserwowane od początków lat 90. XX wieku zmniejszenie dzietności kobiet oraz wydłużenie się przeciętnego czasu trwania życia. W wyniku zachodzących zmian demograficznych liczba dzieci w wieku 0-14 lat w województwie lubelskim zmalała o 40,8% z 524,0 tys. w 1995 r. do 310,3 tys. w końcu 2019 r., liczba osób dorosłych w wieku 15-64 lata zmalała o 1,8% z 1432,7 tys. w 1995 r. do 1406,2 tys. w 2019 r., natomiast liczba osób starszych w wieku 65 lat i więcej wzrosła o 36,1% z 288,0 tys. w 1995 r. do 391,8 tys. w 2019 r. W 2019 r. dzieci w wieku 0-14 lat stanowiły 14,7% ogółu populacji województwa, ludność dorosła w wieku 15-64 lat 66,7%, a osoby w wieku 65 lat i więcej 18,6%. W 1995 r. dzieci stanowiły 23,3% ogółu mieszkańców, osoby dorosłe 63,8%, a osoby starsze 12,8%. Prognoza na rok 2040 wskazuje, że te niekorzystne tendencje w strukturze ludności będą się pogłębiać.

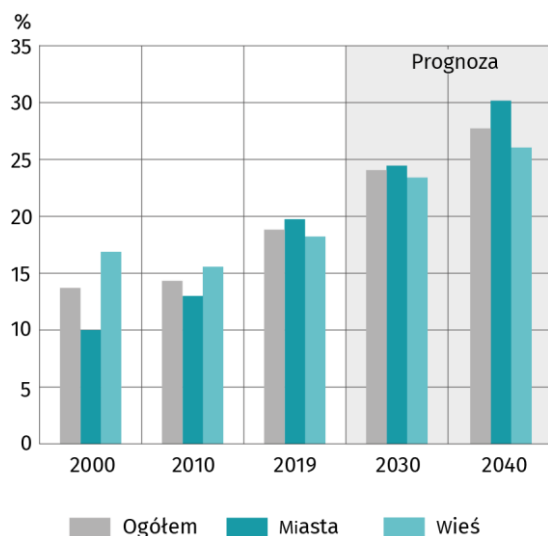
Mapa 4. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w 2019 r.

Z analizy danych dotyczących struktury ludności według biologicznych grup wieku w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego wynika, że w 2019 r. najwyższy udział procentowy dzieci w wieku 0-14 lat w ogólnej liczbie mieszkańców wystąpił w powiecie łukowskim (dzieci stanowiły 17,3% ogółu populacji), następnie w lubelskim i łączyńskim (po 16,5%). Natomiast najniższy udział tej grupy wiekowej odnotowano w Chełmie (12,7%) i w powiecie krasnostawskim (12,8%). Biorąc pod uwagę mieszkańców w wieku 65 lat i więcej, to najwyższy udział tej grupy wiekowej wystąpił w powiecie krasnostawskim (osoby starsze stanowiły 21,5% ogółu populacji) i puławskim (21,1%), zaś najniższy w powiecie łączyńskim (14,5%) i lubelskim (15,9%). Analiza przestrzennego rozmieszczenia ludności według ekonomicznych grup wieku (mapy 4, 5 i 6) wskazuje, że relatywnie młodszą populacją charakteryzuje się północna część województwa, tj. powiaty łukowski i bialski, natomiast przewaga starszych grup wiekowych występuje w powiecie krasnostawskim.

Miarami pozwalającymi określić zaawansowanie poziomu starzenia się społeczeństwa na przestrzeni lat na podstawie biologicznych grup wieku są: wskaźnik starości demograficznej, indeks starości i współczynnik obciążenia demograficznego.

Wykres 2. Wskaźnik starości demograficznej

Wskaźnik starości demograficznej (wykres 2.) przedstawia udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. W 2019 r. relacja ta wyniosła 18,6% i od 1995 r. wykazuje tendencję rosnącą. Prognozy do roku 2040 pokazują dalszy wzrost wskaźnika do poziomu 27,9%. Indeks starości określający relacje międzypokoleniowe „dziadków i wnuków”, czyli liczbę osób w wieku 65 lat i więcej przypadających na sto dzieci w wieku 0-14 lat w 2019 r. w województwie lubelskim wyniósł 126 wobec 55 w 1995 r. Pod tym względem województwo lubelskie w 2019 r. zajmowało 10. miejsce

w kraju przy założeniu, że najlepsza sytuacja jest w województwie o najniższej wartości indeksu. Powyższy indeks cechowało duże zróżnicowanie między poszczególnymi powiatami województwa lubelskiego. Najwyższa jego wartość występowała w powiecie kraśnostawskim (168) i była prawie dwa razy większa od najniższej odnotowanej w powiecie łączyńskim (88). Jeszcze większe zróżnicowanie wartości indeksu starości odnotowano w poszczególnych

gminach województwa lubelskiego. Najwyższa jego wartość występowała w gminie Kraśniczyn (229), następnie w gminie Radecznica (226) i Gorzków (220). W Kraśniczynie była ponad trzy i pół razy większa od najniższej w gminie Wólka (63) i Łuków (64).

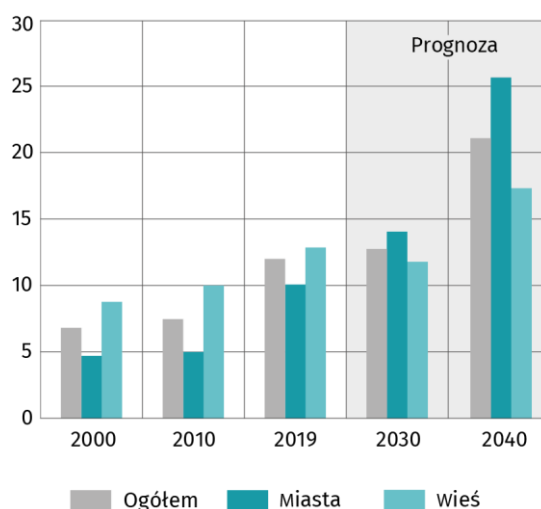
Jak wspomniano we wcześniejszej części opracowania w województwie lubelskim od wielu lat systematycznie maleje liczba dzieci, a zwiększa się liczba osób w starszym wieku. W 2019 r. w województwie lubelskim na 100 osób dorosłych w wieku 15-65 lat przypadało 50 dzieci i osób starszych wobec 57 w 1995 r. Nie oznacza to jednak, że sytuacja demograficzna w województwie lubelskim w 2019 r. była korzystniejsza niż w 1995 r. W przypadku omawianego współczynnika należy zwrócić uwagę na współczynniki cząstkowe oraz na ich proporcje, które najlepiej obrazują obciążenie. W 2019 r. w województwie lubelskim na 100 osób dorosłych (15-64 lata) przypadało 22 dzieci (0-14 lat)

i 28 osób starszych (65 lat i więcej). Oznacza to, że udział dzieci - potencjalnych przyszłych zasobów pracy był mniejszy niż udział osób starszych, które rynek pracy już teoretycznie opuściły. Jako korzystną należałoby uznać sytuację, gdy przewaga dzieci jest dużo wyższa niż osób starszych. W 1995 r., pomimo wyższego ogólnego współczynnika obciążenia demograficznego, relacje cząstkowych współczynników były zdecydowanie korzystniejsze. Współczynnik obciążenia osób dorosłych dziećmi był wyższy (37) niż osobami starszymi (20). Z powyższych danych wynika, że w latach 2000 - 1995 nastąpiło niekorzystne odwrócenie proporcji cząstkowych współczynników obciążenia demograficznego.

Wykres 3. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego

O niekorzystnych tendencjach demograficznych świadczy także kształtowanie się wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego określającego liczbę osób w wieku 85 lat i więcej przypadających na 100 osób w wieku 50-64 lata (wykres 3.). Poziom wskaźnika z lat ubiegłych oraz wartości prognozowane wskazują na dynamiczny wzrost tej relacji skutkujący ograniczonymi możliwościami wsparcia osób najstarszych w najbliższych latach.

W wyniku zachodzących zmian demograficznych z roku na rok zwiększa się mediana wieku mieszkańca województwa lubelskiego. W końcu 2019 r. statystyczny mieszkaniec województwa lubelskiego był w wieku 41,5 lat, przy czym mężczyzna miał przeciętnie 39,6 lat, a kobieta 43,5 lat. Mieszkaniec miasta był starszy od mieszkańca wsi o 2,1 lat. W porównaniu z 1995 r. statystyczny mieszkaniec województwa lubelskiego był starszy o prawie 8 lat. Wzrost mediany wieku ludności jest skutkiem wydłużania się przeciętnego trwania życia oraz niskiej liczby urodzeń. Najmłodsze społeczeństwo zamieszkiwało w

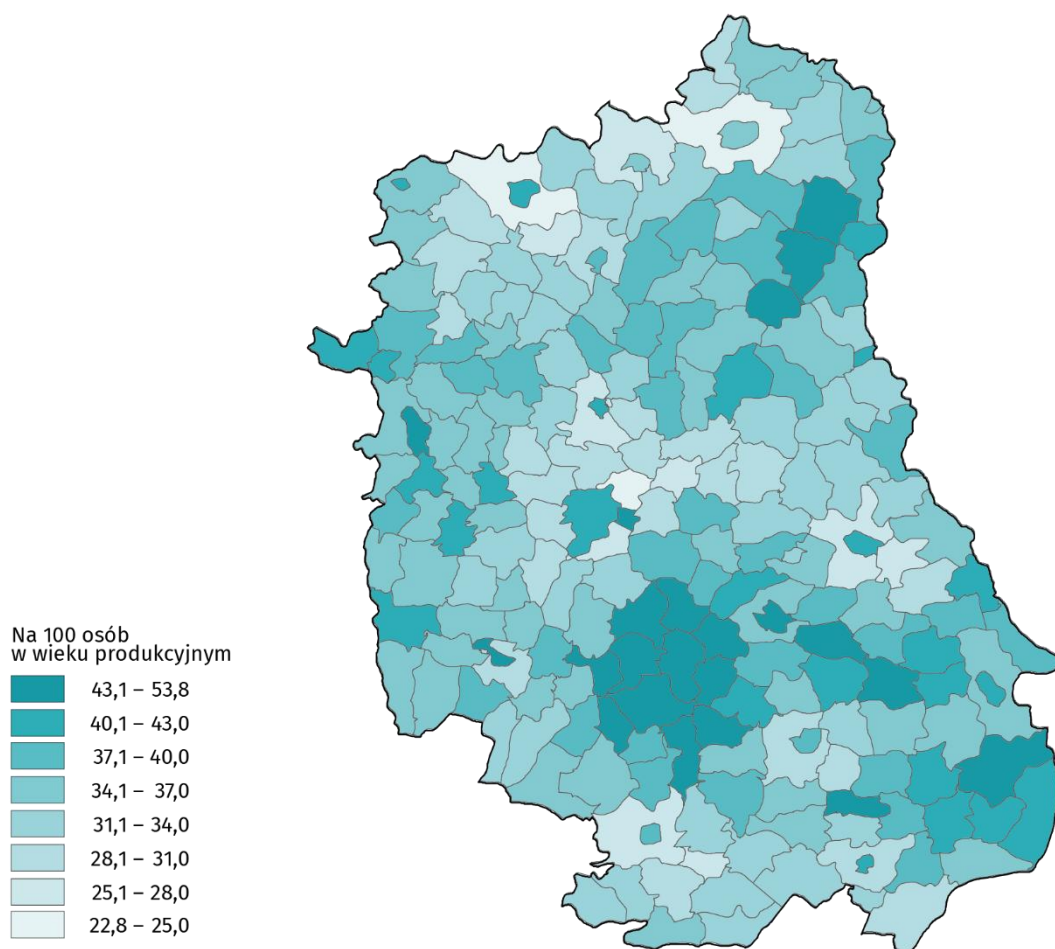

powiecie łukowskim (mediana wieku 38,5 lat), następnie w łęczyńskim (38,9 lat) i lubelskim (39,8 lat), natomiast najstarsze w Chełmie (44,0 lat), w powiecie krasnostawskim (43,7 lat) i puławskim (43,6 lat).

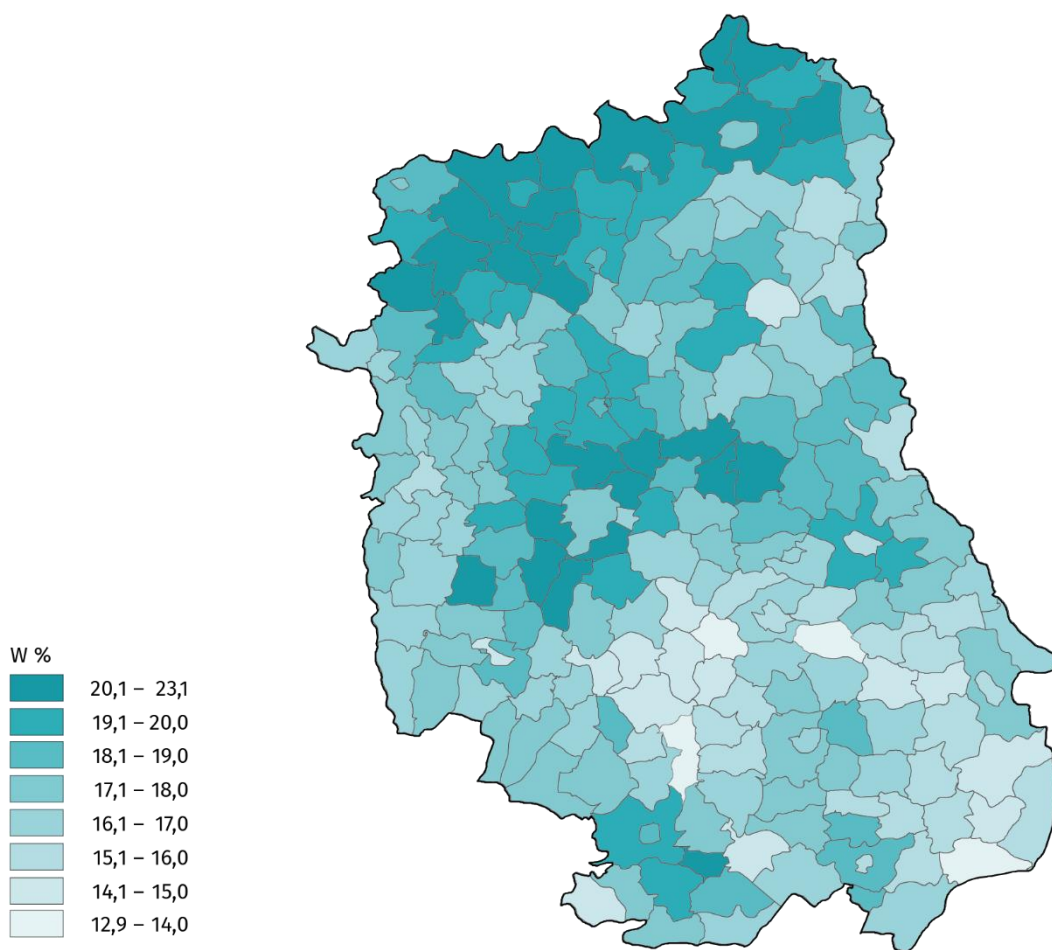
Od początku lat 90. XX wieku obserwowano powolne, ale systematyczne wydłużanie życia ludzkiego, przy czym przez cały okres utrzymywała się duża różnica między trwaniem życia mężczyzn i kobiet. W 2019 r. w województwie lubelskim w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano niewielkie niekorzystne zmiany. Przeciętne trwanie życia dla mężczyzn urodzonych w 2019 r. w województwie lubelskim przewiduje się na 73,9 lat (73,5 lat w 2018 r.), a dla kobiet 82,4 lat (82,3 lat w 2018 r.). Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, to mężczyźni mieszkający w miastach będą żyli przeciętnie o 2,2 lat dłużej niż mężczyźni mieszkający na terenach wiejskich, a kobiety w miastach o 0,3 roku dłużej niż kobiety na wsi. W porównaniu z 1995 r. przeciętnie mężczyzna będzie żył o ponad 6 lat dłużej, a kobieta o ponad 5 lat.

Bezpośredni wpływ na stan i strukturę ludności według płci i wieku mają urodzenia, zgony i małżeństwa. Od ich liczby bowiem zależy stan i struktura ludności. To między innymi te zdarzenia demograficzne decydują o tym, czy liczba ludności na danym obszarze będzie się zwiększała, zmniejszała, czy będzie więcej ludzi młodych, czy też starszych. Liczba urodzeń zarówno w województwie lubelskim, jak i w kraju w dużej mierze zależy od liczby zawieranych związków małżeńskich. W 2019 r. urodzenia małżeńskie w województwie stanowiły 80,9% wobec 92,6% w 1995 r. Liczba zawieranych małżeństw w perspektywie dwóch, trzech lat wpływa na liczbę urodzeń.

Mapa 5. Ludność w wieku poprodukcyjnym w 2019 r.

Mapa 6. Udział dzieci w ogólnej liczbie ludności w 2019 r.

Z danych dotyczących zawartych małżeństw w województwie lubelskim w latach 1995 – 2019 wynika, że od 2002 do 2007 r. w województwie lubelskim występowała tendencja wzrostowa, a od 2008 r. rozpoczęła się tendencja malejąca. Jednoroczny wzrost liczby zawartych małżeństw w 2014 r. nie wpłynął na zmianę trendu, gdyż w latach 2015 – 2017 zawarto mniej małżeństw niż w 2014 r. Występujący wzrost liczby zawartych związków małżeńskich w latach 2002 - 2007 był efektem wysokiej liczby urodzeń w latach 70. oraz wyżu demograficznego z początku lat 80. ubiegłego stulecia.

W 2019 r. w województwie lubelskim zawarto 9840 małżeństw. W porównaniu z 1995 r. liczba nowo zawartych małżeństw zmalała o 18,8%. W miastach w porównaniu z 1995 r. liczba małżeństw zmalała o 12,6%, zaś na wsi o 23,2%. Ponad połowę małżeństw (55,1%) zarejestrowano na wsi. W 2019 r. w województwie lubelskim statystyczny pan młody miał przeciętnie 29,3 lat, a panna młoda 27,3 lat. W porównaniu z 1995 r. zarówno pan młody, jak i panna młoda byli starsi o ponad cztery lata. W 2019 r. w województwie lubelskim rzadziej niż średnio w kraju były zawierane związki małżeńskie. Pod względem natężenia małżeństw województwo zajmowało 9. miejsce w kraju. Współczynnik małżeństw w 2019 r. wyniósł 4,66‰, wobec 5,38‰ w 1995 r. Podobnie jak w 1995 r. częstość zawierania związków małżeńskich na wsi (4,79‰) była większa niż w miastach (4,51‰).

Powyższy współczynnik cechowało duże zróżnicowanie między poszczególnymi powiatami województwa. W 2019 r. w województwie lubelskim najczęściej zawierali związki małżeńskie mieszkańcy powiatu ryckiego (5,70‰), następnie łukowskiego (5,44‰) i łęczyńskiego (5,11‰), zaś najrzadziej mieszkańcy powiatu świdnickiego (3,81‰), krasnostawskiego (3,84‰) i Zamościa (3,95‰).

W 2019 r. podobnie jak na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w województwie lubelskim liczba urodzeń żywych była mniejsza od liczby zgonów, co oznacza, że po raz kolejny odnotowany został ujemny przyrost naturalny.

W 2019 r. w województwie lubelskim zarejestrowano 19286 urodzeń żywych. W porównaniu z 1995 r. liczba urodzeń zmniejszyła się o 27,3%. W 2019 r. w województwie lubelskim na wsi podobnie jak przed rokiem urodziło się więcej dzieci (54,0% ogółu urodzeń żywych) niż w miastach. Wśród noworodków ponad połowę (51,4%) stanowili chłopcy (tyle samo, co w 1995 r.). W wyniku utrzymującej się od lat stałej przewagi chłopców w strukturze ludności według płci i wieku w młodszych rocznikach przeważają mężczyźni. W 2019 r. w województwie lubelskim w większości roczników do 50 roku życia przeważali mężczyźni.

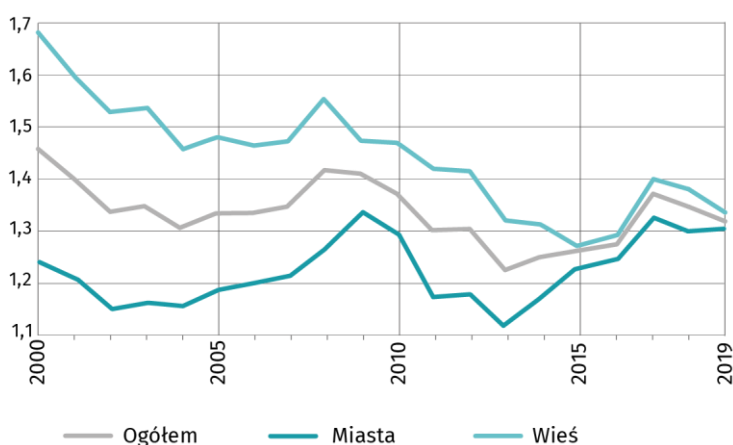
Z danych dotyczących liczby urodzeń w latach 1995 – 2019 wynika, że od 2005 do 2009 r. w województwie lubelskim występowała tendencja wzrostowa, a od 2010 r. rozpoczęła się tendencja malejąca. Jednoroczne niewielkie wzrosty liczby urodzeń w 2014 r. i w 2017 r. nie zmieniły trendu. Występujący wzrost liczby urodzeń w latach 2005 – 2009 jest efektem zwiększonej liczby zawieranych związków małżeńskich w latach 2002 – 2007.

Współczynnik urodzeń w 2019 r. w województwie lubelskim osiągnął poziom 9,13‰ wobec 11,79‰ w 1995 r. Na wsi był nieco wyższy (9,21‰) niż w miastach (9,04‰). W 2019 r. w województwie lubelskim występowało niższe niż średnie w kraju natężenie urodzeń. Pod tym względem województwo zajmowało 9. miejsce w kraju.

W 2019 r. w województwie lubelskim najwięcej dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców urodziło się w powiecie łukowskim (11,21‰), następnie w łęczyńskim (11,12‰) i w Lublinie (10,64‰), natomiast najmniej w powiecie krasnostawskim (7,18‰), hrubieszowskim (7,23‰) i Chełmie (7,25‰). Z powyższych danych wynika, że największe natężenie urodzeń występowało w powiatach, w których statystyczna mieszkanka była młodsza od mieszkanki województwa lubelskiego (mediana wieku 43,5 lat), wyjątek stanowi Lublin, w którym statystyczna mieszkanka miała 44,3 lat

Zmianom liczby urodzeń, na przestrzeni omawianych lat, towarzyszyły przeobrażenia natężenia urodzeń według wieku matki, czyli zmiany wzorca płodności według wieku. Przede wszystkim nastąpił spadek częstości urodzeń wśród kobiet będących w wieku do 27 lat, a wzrost wśród kobiet mających 28 lat i więcej. Ogólny współczynnik płodności kobiet, określający liczbę urodzeń żywych przypadającą na 1000 kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat), wyniósł 39,63 wobec 48,20 w 1995 r. Na wsi był wyższy (39,82) niż w miastach (39,30). Oprócz współczynnika płodności również współczynnik dzietności wykazuje tendencję malejącą (wykres 4.).

Wykres 4. Współczynnik dzietności¹

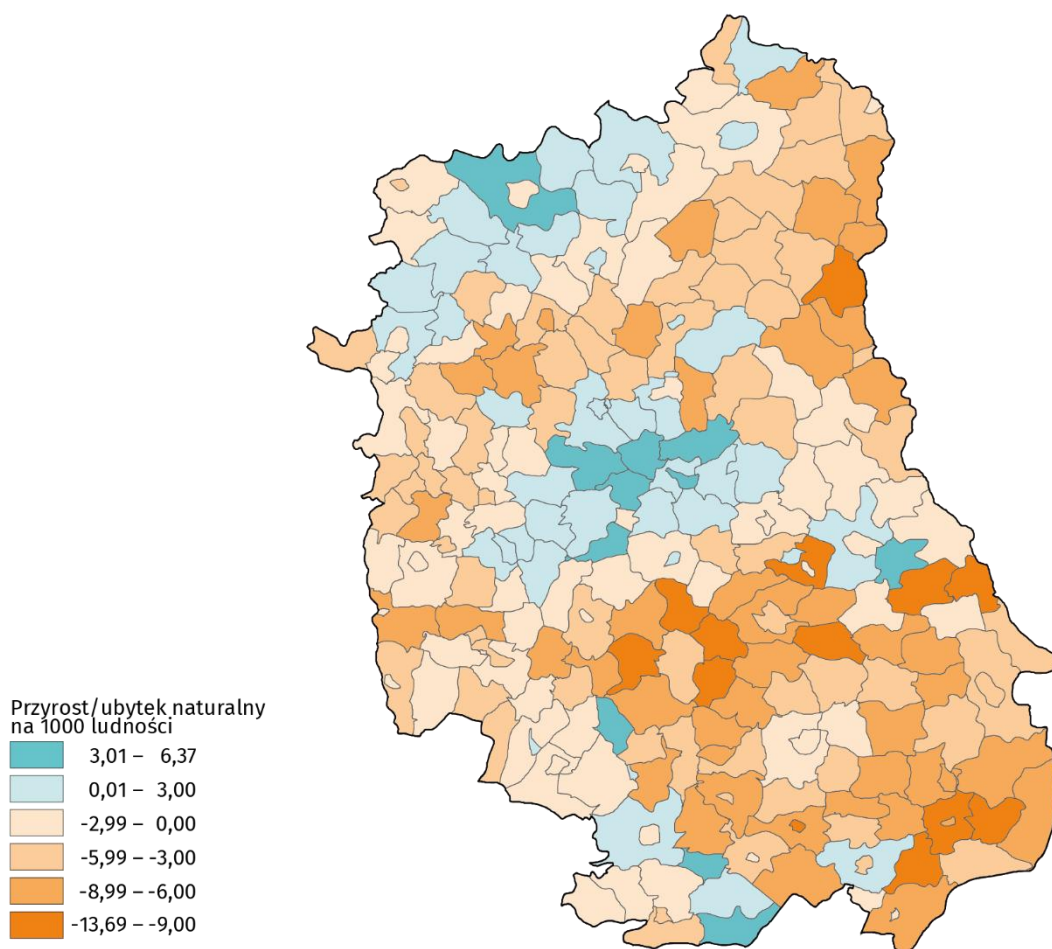
W 2019 r. w województwie lubelskim kobiety najczęściej rodziły w wieku 30-34 lat (32,8% ogółu urodzeń żywych) oraz w grupie wieku 25-29 lat (32,7%). W 1995 r. najwięcej kobiet urodziło dziecko mając 20-24 lat (36,0%) oraz 25-29 lata (30,8%). Przesunięcie się najwyższej płodności kobiet z grupy 20-29 do grupy wieku 25-34 lat, w głównej mierze wynika z wyboru, jakiego coraz częściej dokonują młodzi ludzie decydując się najpierw na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia oraz stabilizacji ekonomicznej, a dopiero potem na założenie rodziny oraz jej powiększenie. W wyniku zachodzących zmian systematycznie wzrasta mediana wieku kobiet rodzących dziecko. Statystyczna mieszkanka województwa lubelskiego, która urodziła dziecko w 2019 r. miała

30,4 lat wobec 26,2 lat w 1995 r. W odniesieniu do miejsca zamieszkania matki, to statystyczna mieszkanka miasta, która urodziła dziecko w 2019 r. była o prawie półtora roku starsza od mieszkanki wsi.

W 2019 r. w województwie lubelskim zmarło 23015 mieszkańców. W porównaniu z 1995 r. liczba zgonów zmalała o 4,6%. W 2019 r. w województwie lubelskim więcej zgonów odnotowano na wsi (56,7% ogółu zgonów) niż w mieście. Struktura zgonów według płci świadczy o nadumieralności mężczyzn, których udział w ogólnej liczbie zgonów wyniósł 51,9% (w 1995 r. - 54,6%). W wyniku utrzymującej się od lat nadmiernej umieralności mężczyzn, szczególnie wysokiej wśród mężczyzn do pięćdziesiątego roku życia, w starszych rocznikach wśród mieszkańców województwa lubelskiego występuje znaczna przewaga kobiet.

¹ Suma cząstkowych współczynników płodności. Oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Mapa 7. Ruch naturalny ludności w 2019 r.

Z danych dotyczących liczby zgonów w latach 1995 – 2019 wynika, że do 2009 r. w województwie lubelskim występowała tendencja wzrostowa, a od 2009 r. liczba zgonów systematycznie malała. Jednoroczne niewielkie wzrosty liczby zgonów w latach 2013 i 2015 nie zmieniły ogólnego trendu. Po wzrostach odnotowanych w 2017 r. i 2018 r. ponownie liczba zgonów zmalała w 2019 r.

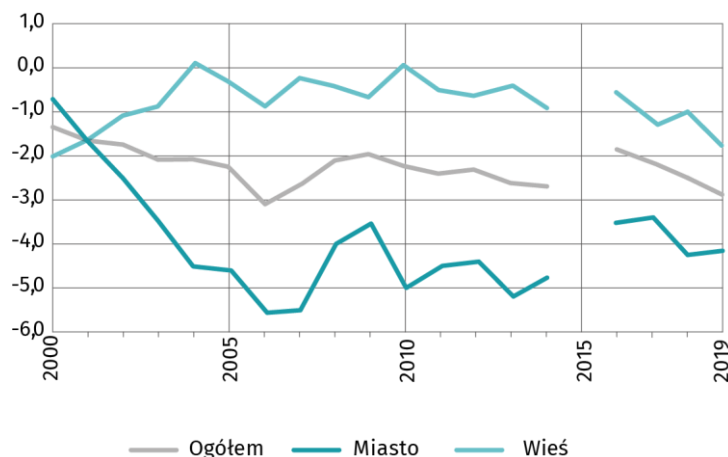
Współczynnik zgonów w 2019 r. w województwie lubelskim osiągnął poziom 10,90‰ wobec 10,72‰ w 1995 r. W miastach był niższy (10,15‰) niż na wsi (11,55‰). Poziom umieralności ogólnej w województwie lubelskim wykazuje duże zróżnicowanie przestrzenne. Największe natężenie zgonów w 2019 r. odnotowano w powiecie krasnostawskim (14,08‰), następnie we włodawskim (12,80‰) i zamojskim (12,77‰), natomiast najmniejsze powiecie ęczyńskim (7,93‰), w lubelskim (9,20‰) i w Białej Podlaskiej (9,27‰). Z analizy danych dotyczących poziomu umieralności i wieku ludności mieszkającej w danym powiecie wynika, że największe natężenie zgonów występowało w powiatach, w których statystyczny mieszkaniec był starszy od mieszkańca województwa lubelskiego, to znaczy mediana wieku ludności była wyższa niż 41,5 lat.

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych w 2019 r. podobnie jak na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w województwie lubelskim liczba urodzeń żywych była mniejsza od liczby zgonów, co oznacza, że po raz kolejny odnotowany został naturalny ubytek ludności (mapa 7.). W wyniku ujemnego przyrostu naturalnego w 2019 r. liczba mieszkańców zmniejszyła się o 3729 osób (w 1995 r. zwiększyła się o 2417 osób.). W miastach odnotowano mniejszy naturalny ubytek ludności (minus 1083 osoby) niż na wsi (minus 2643). Dla porównania w 1995 r. w miastach w wyniku przyrostu naturalnego przybyło 2403 osoby, a na wsi 14 osób. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2019 r. osiągnął poziom minus 1,77‰, wobec 1,07‰ w 1995 r. W skali całego województwa w 2019 r. występowała przewaga powiatów i gmin o wartościach ujemnych. Największy ubytek naturalny ludności odnotowano w powiecie krasno-

stawskim (minus 6,91‰), następnie w hrubieszowskim (minus 5,45‰) i tomaszowskim (minus 5,15‰). W pięciu powiatach odnotowano dodatni przyrost naturalny, w tym największy w powiecie łączyńskim (3,19‰), następnie lubelskim (0,76‰) i łukowskim (0,64‰).

Drugim obok przyrostu naturalnego czynnikiem decydującym o strukturze ludności, o tempie przyrostu lub ubytku ludności oraz o jej rozmieszczeniu terytorialnym są migracje (wykres 5.). Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą stałego (lub czasowego) miejsca zamieszkania połączone z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Wykres 5. Ogólne saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności

Województwo lubelskie jest obszarem odpływowym. Z przedstawionych danych dotyczących liczby ludności wynika, że liczba mieszkańców województwa lubelskiego maleje już od wielu lat. Dzieje się tak, jak wspomniano wcześniej ze względu na występujący naturalny ubytek ludności, oraz ze względu na występującą przewagę liczby osób, które wymeldowały się z pobytu stałego do innych województw w kraju (odpływ), nad liczbą osób nowo zameldowanych na pobyt stały z innych województw (napływ).

W wyniku ujemnego salda migracji stałych w 2019 r. liczba mieszkańców województwa lubelskiego zmniejszyła się o 6031 osób (w 1995 r. zmalała o 2506 osób). W miastach ubyło 4062 mieszkańców, a na wsi

1969 osób. Wpływ na ujemne saldo bilansu ruchu wędrownego ludności miały migracje wewnętrzne międzywojewódzkie. W 2019 r. podobnie jak w latach ubiegłych więcej osób wyjechało na stałe z województwa lubelskiego (10047 osób) niż przybyło na pobyt stały mieszkańców z innych województw (3552).

Współczynnik salda migracji stałych w 2019 r. w województwie lubelskim osiągnął poziom minus 2,86‰ wobec minus 1,11‰ w 1995 r.

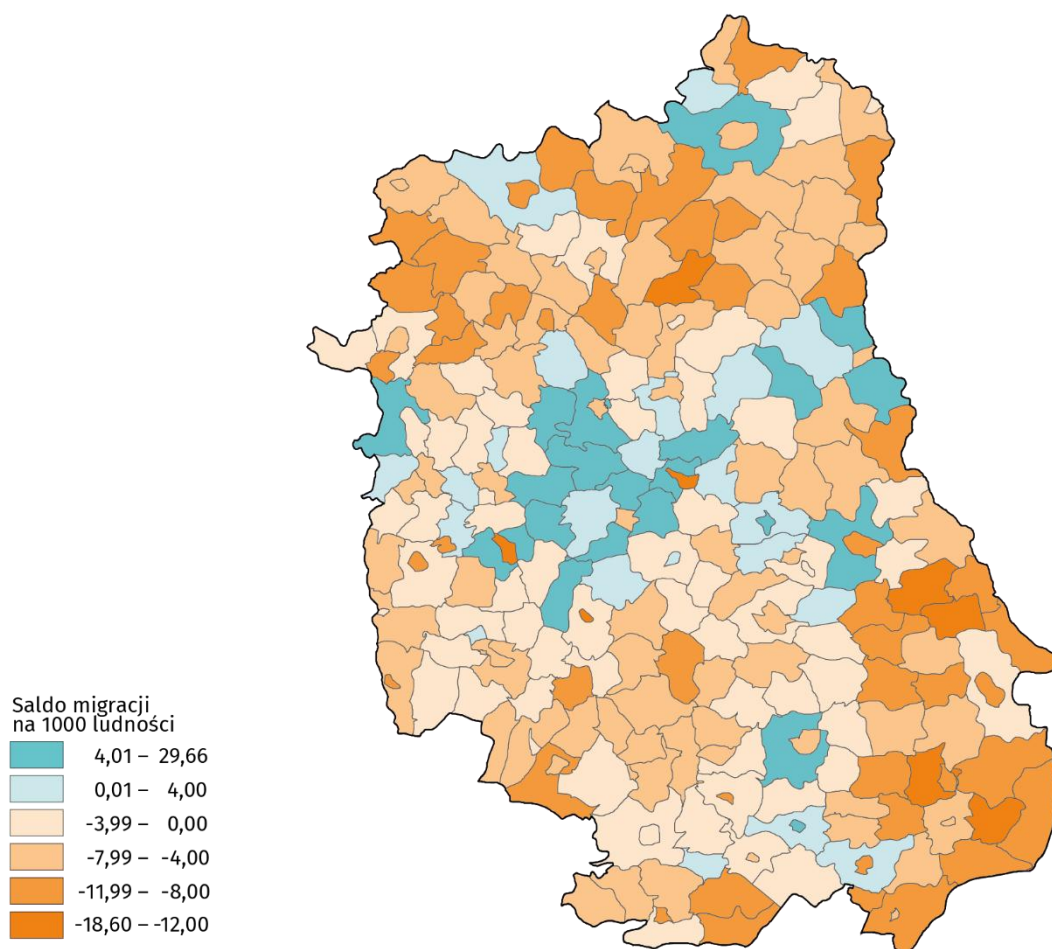
Z danych dotyczących migracji wewnętrznych na pobyt stały wynika, że kobiety częściej niż mężczyźni zmieniają stałe miejsce zamieszkania. W 2019 r. podobnie jak w latach poprzednich zarówno wśród osób zameldowanych na pobyt stały, jak i wymeldowanych z pobytu stałego w ruchu wewnętrznym przeważały kobiety (napływ – 52,9%, odpływ – 53,5%).

Porównując wiek osób migrujących to zarówno wśród osób, które przybyły do województwa lubelskiego na stałe w ruchu wewnętrznym, jak i wśród osób, które wyjechały z województwa lubelskiego przeważały osoby młode. Biorąc pod uwagę napływ ludności najwięcej osób było w wieku 30–34 lat (15,8%) następnie w wieku 25–29 lat (15,5%) oraz 35–39 lat (11,2%). Największy udział w odpływie ludności miały osoby w wieku 25–29 lat (18,4%),

następnie w wieku 30–34 lat (18,3%) oraz 35–39 lat (11,6%). Z analizy danych dotyczących wieku i płci osób migrujących wynika, że najwięcej kobiet migrowało w wieku 25–29 lat (napływ – 18,1%, odpływ – 21,0%), a mężczyzn w wieku 30–34 lata (napływ – 16,2%, odpływ – 18,7%).

Z przedstawionych danych dotyczących liczby i wieku osób migrujących wynika, że najczęściej migrują osoby młode. Przyrost lub ubytek na danym obszarze ludności w tej grupie wiekowej ma duży wpływ na strukturę wieku populacji zamieszkującej dany teren, co z kolei ma wpływ na poziom urodzeń i zgonów. W obszarach odpływowych społeczeństwo starzeje się szybciej, ubywa ludzi w młodym wieku, zmniejsza się współczynnik urodzeń i zwiększa współczynnik zgonów. Natomiast w obszarach napływowych przybywa ludzi młodych, co z kolei przyczynia się do zwiększenia częstości urodzeń, zmniejszenia współczynnika zgonów a tym samym społeczeństwo jest młodsze niż na terenach odpływowych. Województwo lubelskie należy do grupy województw odpływowych, ubywa więc w nim ludzi młodych. Ponadto w województwie lubelskim podobnie jak w kraju od wielu lat trwa proces suburbanizacji w wyniku, którego zmniejsza się liczba ludności miast, a zwiększa liczba mieszkańców gmin położonych na obrzeżach dużych i średniej wielkości miast (mapa 8.).

Mapa 8. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały w 2019 r.

W 2019 r. z powodu wyjazdu na stałe za granicę województwo lubelskie opuściło 328 mieszkańców, natomiast przybyło na stałe do województwa lubelskiego z zagranicy 792 osoby. Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały w 2019 r. w województwie lubelskim osiągnęło wartość 464 osoby wobec minus 64 w 1995 r. Aktualnie trudno jest ocenić, czy saldo migracji zagranicznych na pobyt stały zmieniło trend z ujemnego na dodatni (w latach 2000-2014 przeważnie występowało ujemne saldo), czy też jest efektem braku kompletności danych o emigracjach na pobyt stały rejestrowanych przez biura ewidencji poszczególnych gmin². Najwięcej osób do województwa lubelskiego przybyło z Wielkiej Brytanii (25,8%), następnie z Ukrainy (25,5%) i z Niemiec (7,4%). Wśród emigrantów podobnie jak wśród imigrantów najliczniejszą grupę stanowiły osoby, które wyjechały do Wielkiej Brytanii (33,2%), następnie do Niemiec (16,5%) i Stanów Zjednoczonych Ameryki (12,5%).

Z analizy danych dotyczących migracji zagranicznych na pobyt stały wynika, że w 2019 r. mężczyźni częściej niż kobiety zmieniali miejsce zamieszkania. W ogólnej liczbie emigrantów mężczyźni stanowili 51,2%, a wśród imigrantów 54,2%. Biorąc pod uwagę wiek osób migrujących to wśród emigrantów przeważały osoby młode, a wśród imigrantów dzieci. Najwięcej osób wyjechało na stałe za granicę z województwa lubelskiego w wieku 30–34 i 35–39 lat (po 13,7% ogółu emigrantów), następnie w wieku 15–19 lat (11,3%). Natomiast najwięcej zameldowanych na pobyt stały z

² Przyczyna braku kompletności danych może wynikać z wprowadzenia w 2015 r. zmian we wzorach formularzy meldunkowych. W miejsce obowiązującego do tej pory wspólnego wzoru, dotyczącego zarówno wymeldowania pod inny adres w kraju, jak i za granicę, wprowadzono dwa - osobny na kraj oraz drugi - na stały wyjazd za granicę. Mogło to powodować, że osoby wyjeżdżające na stałe za granicę podczas wymeldowywania wypełniały niewłaściwy formularz, zatem taki fakt nie mógł być uwzględniony w statystykach jako emigracja. Dodatkowo, w ostatnich latach było zapowiadane (w tym szeroko w mediach) zniesienie obowiązku meldunkowego. Fakt ten oraz brak adresu w nowych dowodach osobistych mogły stworzyć wrażenie, że nie ma potrzeby zgłaszania w gminach zmiany miejsca zamieszkania. Zgodnie z ustawą o ewidencji ludności obowiązek dokonania zameldowania (i wymeldowania - w przypadku wyjazdu na stałe za granicę) nadal obowiązuje.

zagranicy zostało dzieci w wieku 0–4 lat (36,1% ogółu imigrantów), następnie w wieku 5–9 lat (11,0%) oraz osób w wieku 25–29 i 30–34 lat (po 8,5%).

W dniu 31 grudnia 2019 r. w województwie lubelskim w ruchu wewnętrznym na pobyt czasowy ponad 3 miesiące zameldowanych było 23501 osób, natomiast 27633 osoby były czasowo nieobecne w miejscu stałego zameldowania. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba osób zameldowanych na pobyt czasowy wzrosła o 0,7%, a liczba osób czasowo nieobecnych w miejscu zamieszkania zmalała o 0,9%. Wśród osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące 75,1% (17641 osób) stanowiły osoby, które zmieniły miejsce zamieszkania w granicach województwa lubelskiego, a 24,9% (5860 osób) przybyło z innego województwa. W ruchu międzywojewódzkim najwięcej osób przybyło z województwa mazowieckiego (35,4% ogółu osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące), następnie

z podkarpackiego (16,0%) i śląskiego (10,0%). Spośród mieszkańców województwa czasowo nieobecnych w miejscu stałego zameldowania 63,8% (17641 osób) przebywało nadal na terenie województwa lubelskiego, a 36,2% (9992 osoby) poza jego granicami. W ruchu międzywojewódzkim najwięcej osób na pobyt czasowy wyjechało do województwa mazowieckiego (38,9% ogółu osób, które opuściły województwo lubelskie), następnie do podkarpackiego (13,9%) i małopolskiego (8,5%).

W dniu 31 grudnia 2019 r. w województwie lubelskim na pobyt czasowy ponad 3 miesiące zameldowanych było 8910 stałych mieszkańców innych krajów. Większość z tych osób (85,1%) przebywała w województwie lubelskim przez okres do 1 roku (migracje krótkookresowe). Migracje długookresowe (okres pobytu powyżej 12 miesięcy) stanowiły 14,9%. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba cudzoziemców zameldowanych na pobyt czasowy w dniu 31 XII 2019 r.

w województwie lubelskim wzrosła o 16,9%. Najwięcej osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące w województwie lubelskim przybyło z Ukrainy 5524 osoby (60,2%), w tym 4726 osób (85,6%) to imigranci krótkookresowi i z Białorusi 1531 osób (17,2%) w tym 1404 (91,7%) osoby to imigranci krótkookresowi. Najczęściej cudzoziemcy przyjeżdżali na pobyt czasowy do Lublina (40,9% ogółu).

Według danych ewidencji ludności w dniu 31 XII 2019 r. w województwie lubelskim 1109 osób było czasowo nieobecnych w miejscu stałego zamieszkania w związku z wyjazdem za granicę na okres ponad 6 miesięcy. W porównaniu

z poprzednim rokiem liczba osób, które dokonały wymeldowania na pobyt czasowy ponad 6 miesięcy zwiększyła się o 4,9%. Najwięcej osób na pobyt czasowy z województwa lubelskiego wyjechało do Wielkiej Brytanii (41,3% ogółu emigrantów), następnie do Niemiec (16,8%) oraz Irlandii (5,4%). Najczęściej wyjeżdżali mieszkańcy Lublina (24,9% ogółu emigrantów), następnie powiatu biłgorajskiego (15,9%) i łukowskiego (11,0%).

Z danych dotyczących migracji zagranicznych na pobyt czasowy wynika, że mężczyźni częściej niż kobiety zmieniają na pobyt czasowy miejsce zamieszkania (wyjeżdżając/przyjeżdżając z zagranicy). W 2019 r. zarówno wśród imigrantów (59,3% ogółu imigrantów), jak i wśród emigrantów (58,4%) przeważali mężczyźni. Biorąc pod uwagę wiek osób migrujących to podobnie jak w ubiegłych latach wśród emigrantów i imigrantów przeważały osoby młode. Najwięcej osób z województwa lubelskiego wyjechało za granicę na pobyt czasowy ponad 6 miesięcy w wieku 35–39 lat (15,8% ogółu emigrantów), następnie w wieku 30–34 lat (15,0%) i 5–9 lat (14,6%). Natomiast najwięcej cudzoziemców przybyło do województwa lubelskiego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące w wieku 15–19 lat (24,5%), następnie w wieku 20–24 lat (15,1%) i 25–29 lat (10,2%).

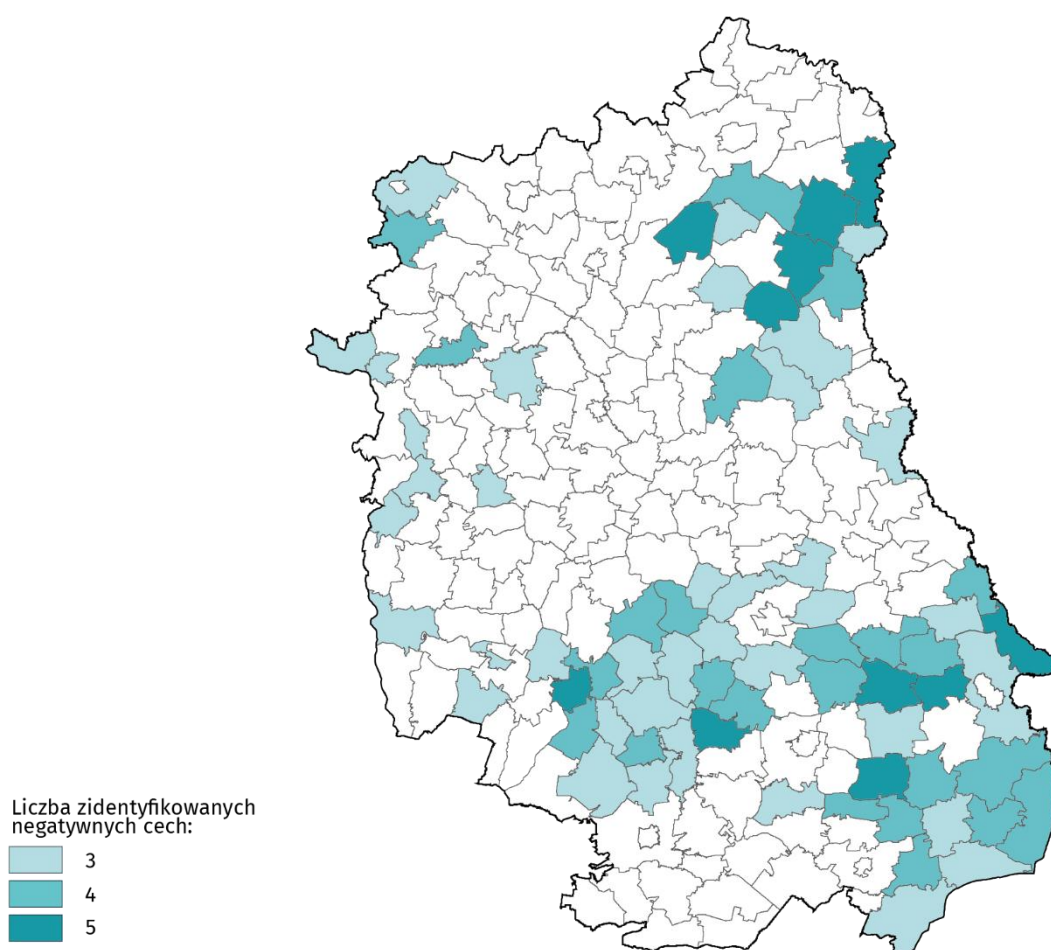
Analiza procesów demograficznych zachodzących zarówno w skali kraju jak i w województwie lubelskim wskazała na wiele wyzwań stojących przed polityką społeczną i gospodarczą i pozwoliła również zidentyfikować obszary problemowe. Mapa 9. prezentuje gminy, które wskazano jako demograficzne obszary problemowe wyznaczone na podstawie następujących cech:³

- obszary trwałego ubytku ludności,
- obszary o zaburzonej reprodukcji ludności (tj. obszary trwałego ubytku naturalnego),
- obszary trwałego odpływu ludności,
- obszary o zaburzonej strukturze ludności według płci w grupie osób w wieku matrymonialnym (20-34 lata),
- obszary o zaburzonej strukturze ludności według wieku.

W celu zakwalifikowania danej jednostki administracyjnej do powyższej kategorii, na jej terenie muszą zachodzić szczególnie niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne w co najmniej trzech spośród pięciu ww. dziedzin. Kryterium to spełniły 73 gminy województwa lubelskiego, tj. ponad jedna trzecia ogółu (34,3%), z czego w przypadku 11 gmin zaobserwowano występowanie wszystkich pięciu analizowanych negatywnych zjawisk i procesów demograficznych, w przypadku 24 jednostek – czterech cech oraz w przypadku 38 jednostek – trzech spośród pięciu analizowanych identyfikatorów.

³ Jakubowski A., Bronisz U., Demograficzne obszary problemowe w województwie lubelskim, [w:] Hryniewicz J., Potrykowska A., Sytuacja demograficzna województwa lubelskiego jako wyzwanie dla polityki społecznej i gospodarczej, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa 2017.

Mapa 9. Demograficzne obszary problemowe w województwie lubelskim

Źródło: Jakubowski A., Bronisz U., Demograficzne obszary problemowe w województwie lubelskim, [w:] Hrynkiewicz J., Potrykowska A., Sytuacja demograficzna województwa lubelskiego jako wyzwanie dla polityki społecznej i gospodarczej, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa 2017.

Analiza danych na przestrzeni ostatnich 24 lat oraz prognoza do roku 2040 wyraźnie wskazują na niekorzystne tendencje w procesach demograficznych. W omawianym okresie nastąpił spadek liczby ludności województwa, a z prognozy demograficznej jednoznacznie wynika, że ta tendencja będzie się nadal utrzymywać. Na skutek wydłużania się długości życia oraz mniejszej dzietności kobiet zaburzona została struktura wiekowa ludności. Zmniejsza się liczba dzieci, przybywa natomiast osób starszych. Województwo lubelskie należy do regionów odpływowych, co również skutkuje zmniejszaniem się liczby ludności, przede wszystkim w młodszych grupach wiekowych.

Biorąc pod uwagę rozmieszczenie geograficzne, zmiany demograficzne zachodzą ze zróżnicowaną intensywnością. Ze względu na niską aktywność gospodarczą, peryferyjne położenie oraz słabą dostępność komunikacyjną najbardziej narażone na negatywne zjawiska depopulacyjne są obszary wschodniej i południowo-wschodniej części województwa. Na tym obszarze obserwowane są największe odpływy migracyjne, ujemny przyrost naturalny, i w konsekwencji największe ubytki ludności.

Opracowanie merytoryczne

Urząd Statystyczny w Lublinie
Lubelski Ośrodek Badań Regionalnych

ul. Stanisława Leszczyńskiego 48

20-068 Lublin

Kontakt:

tel: 81 533 20 51

faks: 81 533 27 61

e-mail: SekretariatUSLUB@stat.gov.pl

 lublin.stat.gov.pl

 @Lublin_STAT

 @UrzadStatystycznyLublin